

Київський державний лінгвістичний університет
Сумський державний педагогічний інститут

МАНЬКО М.О.

До другого варіанту
“Краткої Біографії”
О. В. ДУХНОВИЧА

Київський державний лінгвістичний університет
Сумський державний педагогічний інститут

МАНЬКО М. О.

До другого варіанту
“Краткої Біографії”
О. В. ДУХНОВИЧА

Суми ВВП “Мрія-1” ЛТД 1996

Під редакцією автора.

*Автор вдячний за сприяння при зборі матеріалів та виданні книги:
краєзнавцю В.Ф. ТОКАРЕВУ,
начальнику управління культури Сумської
облдержадміністрації К. С. ЗАЙЦЮ,
директору торгового будинку "Сприяння" П.М. ГУЧЕНКУ,
директору фірми "Сумпол" Я.Т. ЦИТРАНЕЛЮ.*

Право на передрук
і копіювання - тільки з дозволу
автора.

Манько М.О.

М 24 До другого варіанту "Краткої Біографії" О.В. Духновича.
Суми: ВВП "Мрія-1" ЛТД, 1996. - 52 с.

В нарисі "До другого варіанту "Краткої Біографії" О.В. Духновича" розповідається про пошук і знахідку невідомого варіанту біографії закарпатського українського діяча, педагога, письменника, публіциста, греко-католицького священика О.В. Духновича (1803-1865 рр.).

Для тих, хто цікавиться історією, літературою, краєзнавством.

До другого варіанту “Краткої Біографії”

О. В. ДУХНОВИЧА

Збираючи матеріали про освіту на Лівобережній Україні та Слобожанщині в XVIII ст., в приватній колекції серед листів родини Раєвських (листи Миколи Федоровича Раєвського - священника з Санкт-Петербурга (1), Дмитра Федоровича Раєвського - священника з Арзамаса та ін.), до місії російської православної церкви в Швеції (Стокгольм) та в Угорщині і Австрії (Відень), написаних в середині XIX ст.. та ім'я Михайла Федоровича Раєвського - посла російських православних місій в названих країнах, мною знайдений автограф біографії Олександра Васильовича Духновича (1803-1865) - закарпатського громадського діяча, педагога, письменника, публіциста, який на той час був греко-католицьким священником в м. Пряшеві.

Біографія виглядала як авторський рукопис, написаний російською мовою, хоча і специфічною, на папері другої половини XIX ст. Філіграні на папері подібні до водяних знаків, зображеніх О.Я. Мацюком (2).

Рукопис був знайдений в м. Суми, і великою складністю при дослідженнях джерела була відсутність інформації про сучасний рівень вивчення спадщини письменника, його творів, а також ксерокопій з рукописів для порівняльного аналізу. По-перше, був прочитаний текст “Краткої Біографії”. Потім почалося збирання і зіставлення творів автора. Паралельно розпочалося знайомство з друзями О.В. Духновича, які мали зв'язки з Україною та Росією, в першу чергу, родиною Раєвських.

За допомогою творів та ксерокопій, що знаходяться в Центральній науковій бібліотеці НАН України ім. В.І. Вернадського, було встановлено, що знайдена в м. Суми “Краткая Біографія” є оригіналом чернетки біографії, опублікованої в 1963 році істориком літератури Степаном Добошем. Це був єдиний відомий варіант, що зберігся. Рукопис біографії латинською мовою, який знаходився в Ужгороді в музеї товариства “Просвіта”, в 20-х роках загубився (3).

Перший варіант “Краткої Біографії” був знайдений в Чехословаччині в одній з книг бібліотеки Йосипа Михайловича Рубія, успадко-ваної Ганною Дубай. Після її смерті (1962 р.) ця бібліотека дісталася Михайлу Дубаю, який, переглядаючи книги, знайшов рукопис. В 1963 році Степан Добош ввів цей цінний документ в науковий обіг, опублікувавши в Пряшівському журналі “Дукля” (№ 3, с. 82-85) з невеликою вступною заміткою. Зараз ця пам'ятка історії зберігається

у відділі рукописів Пряшівського музею Словачької Республіки. Вона нараховує три аркуші, текст біографії, поданий на п'яти густо написаних сторінках і виглядає як чернетка.

Словачькі історики, дослідивши рукопис, дійшли висновку, що “Краткая Біографія” була укладена наприкінці 50-х або початку 60-х років XIX століття. Виправлення в рукописі навели їх на думку, що чистовий текст мав два дещо відмінні варіанти, розраховані на адресата, якому писалася біографія. Маючи листа О.В. Духновича до М.Ф. Раєвського від 17/29 травня 1861 року, в якому письменник зазначив, що дарує фото та “Краткую Біографію”, словачькі дослідники дізналися про адресата. Вони гадали, що стержень “Краткої Біографії” становлять відомості про формування національної свідомості О.В. Духновича та глибоке щире сердечне ставлення до російського народу (4).

Наша робота спочатку проводилася без інформації про віднайдений невідомий твір О.В. Духновича в Словаччині. Знахідка “Краткої Біографії” разом з листами братів Раєвських та інших до Михайла Федоровича Раєвського вказали на того ж адресата.

М.Ф. Раєвський вийшов з роду, відомого в Польщі, Україні, Білорусії (Фон-Раєвські). В XVIII-XIX століттях цей рід внесений у гербовники дванадцяти губерній Російської імперії (5). Знього вийшло багато відомих і відданих слуг Російської корони. Продовжуючи сімейну традицію, Михайло Федорович Раєвський закінчив Санкт-Петербурзьку духовну академію. Він служив у російських церквах, спочатку в Стокгольмі, а потім у Відні. Як свідчать листи, знайдені разом з біографією О.В. Духновича, М.Ф. Раєвського осипали нагородами російські царі та духовне відомство Росії. Серед православного духовенства та європейської слов'янської інтелігенції у другій половині XIX ст. М.Ф. Раєвського добре знали, деято навіть обожнювали. У певних колах вважали, що його діяльність мала всеслов'янське значення.

М.Ф. Раєвський багато зробив для підготовки та проведення в 1867 році слов'янського з'їзду в Росії. Його діяльність у проведенні Празького слов'янського конгресу 1848 року щодо слов'янської єдності, національної незалежності, потребує ще вивчення. Із заснуванням слов'янського благодійного товариства він став його почесним членом.

Під його керівництвом розподіляється фінансова благодійна допомога з Росії слов'янам Австрії, Угорщини та інших країн. М.Ф. Раєвський сприяв будівництву та реставрації православних церков і монастирів, відкривав слов'янські школи, надавав фінансову допомогу окремим особам (6). Подібні центри Росії були не стільки духовними, пропагандистськими, але іноді й розвідувальними. Проте, при всій складності відносин між Віднем і Санкт-Петербургом, спокійна і вміла

діяльність, в якій не було зривів і проколів, бо М.Ф. Раєвського вважали рупором офіційної Росії, царським агентом у центрі Європи (7), дозволила йому пропрацювати у Відні 42 роки (8).

Свої погляди на становище слов'ян в Австрії і "росіян" в Галичині він висловив у статті "О національному и релігиозном движениі русского народа в Галичине" з позиції "православия, самодержавия, народности". Вона була надрукована в "Христианском чтении" 1862 року. Крім того, М.Ф. Раєвський переклав два релігійні твори з грецької мови на цімечьку.

Він листувався з політичними діячами, представниками інтелігенції та духовенства, але лише частина його епістолярію - листування з археологом А.О. Тітовим (Ростов) - видана в 1884 році, коли М.Ф. Раєвського не стало. Після смерті колекція його паперів була перевезена в Київську духовну академію і знаходилася в музеї цього закладу (9).

Проте, як свідчить остання знахідка, частина бібліотеки й архіву з Відня була перевезена дітьми Михайла Федоровича та його племінниками на Слобожанщину, в міста Суми та Харків, та в Росію до Санкт-Петербургу.

"Краткая Биография" О.В. Духновича в Сумах зберігалася Людмилою Михайлівною Смирновою, правнучкою М.Ф. Раєвського, яка померла в 1978 році (10). За допомогою старожилів, колекціонерів, краєзнавців, які знали сім'ю Смирнових, встановлено, що Людмила Михайлівна закінчила першу Сумську гімназію. Під час першої світової війни працювала медичною сестрою в госпіталях міста Сум та пересувних госпіталях-поїздах, що перевозили поранених з фронту. Два рази була одружена. Перший раз - з викладачем сумського Михайлівського кадетського корпусу, який пізніше став командиром батальону третіх Сумських піхотних командних курсів, Станіславом Фердинандовичем Отоцьким, ви-хідцем із дворян Кубанської області, який помер від тифу в 1919 році в Ростові-на-Дону. Другий чоловік - Владислав Йосипович Крупський - в 20-30 роках працював землеміром в Сумському повіті Харківської губернії і наприкінці 30-х років був репресований. Батько Людмили Михайлівни, Михайло Всеvolodovich Смирнов, був секретарем сумського Михайлівського кадетського корпусу. В Сумах він проживав з 1900 року після закінчення в С.-Петербурзі військового училища та роботи в Головному управлінні військових закладів. На Слобожанщині відомий як квітникар та садівник. У 1909 році надрукував книгу про вирощування фруктових дерев (11). Мати Людмили Михайлівни Смирнової, Ганна Іванівна, листувалася з Раєвськими, які проживали в Харкові та Санкт-Петербурзі (пізніше - в Петрограді, Ленінграді).

Мати Михайла Всеvolодовича Смирнова, Софія Михайлівна Монастирська, проживала в Санкт-Петербурзі (12). У неї були особисті речі Михайла Федоровича Раєвського. Частина з них в 1900-1917 роках перевезена в Суми. Бібліотеку-архів Раєвських-Смирнових зберігала Ганна Іванівна, а після її смерті - Людмила Михайлівна Смирнова. Як розповідала Людмила Михайлівна, в 30-х роках бібліотека-архів декілька разів переглядалася працівниками НКВС, а в 1942-1943 роках під час окупації Сум - німецьким офіцером з міської управи. Вони забрали деякі рукописи та документи з архіву Раєвських-Смирнових. Хоча цікавив їх найбільше антикваріат. У 50-60-х роках через матеріальні труднощі (коштовних речей, золота, срібла вже не було) Людмила Михайлівна Смирнова поступово почала продавати книги, листівки, конверти та ікони, продовжуючи зберігати листи та рукописи (13). З ними вона розлучалася в останню чергу (14). Після 1945 року в Суми з Самари декілька разів приїжджала сестра Людмили Михайлівни - Віра Михайлівна Гівш із сином Юрієм. Протягом кількох років племінник Людмили Михайлівни, навчаючись в Одесі у військовому училищі, проводив у Сумах канікули. Родина Гівш забрала частину антикваріату, книг, рукописів, фотодокументів. Серед них, можливо, і альбом фотографій М.Ф. Раєвського Віденського періоду.

Ще в 20 - 50-х роках Людмила Михайлівна Смирнова листувалася з родинами Чехових, Лінтварьових, Архангельських, Лашенків та інших. У Сумах вона товарищувала з Антоніною Олександровною Поповою, юристом пологового будинку, гімназійною подругою, та Софією Василівною Лінтварьовою, вчителькою природознавства 5-ї Сумської школи (15). На похоронах Людмили Михайлівни з родичів був лише Юрій Гівш.

Про бібліотеку-архів у Смирнових знали працівники Сумського обласного краєзнавчого музею. Їх Смирнови, в першу чергу, цікавили через зв'язки з письменником Антоном Павловичем Чеховим (16). Після смерті Людмили Михайлівни Юрій Гівш перед від'їздом в Самару звернувся до Сумського обласного краєзнавчого музею, щоб вони забрали залишки родинної бібліотеки-архіву. Проте, не маючи транспорту, музеїні працівники не перевезли і не описали книг, рукописів та інших речей. Правда, частину речей було перенесено тоді молодим працівником музею, а зараз заступником директора Ігорем Миколайовичем Скворцовим. Так до музею потрапили фотографії і документи, пов'язані з сумським Михайлівським кадетським корпулом.

Рукописи і книги з квартири Л.М. Смирнової продовжували розкрадати. Після передачі квартири новим квартиронаїмачам залишки бібліотеки-архіву були спалені (17).

Невідома доля рукописів, взятих в 30-х роках працівниками НКВС. Рукописи, взяті в Л.М. Смирнової німецьким офіцером із Сумської міської управи, мабуть, не дійшли до Німеччини (18). Під час зимового наступу Червоної Армії в 1943 році місто Суми на одну добу, 22-23 лютого, було залишено німецькими військами. Після вступу німців в Суми німець-“антіквар” до будинку по вулиці Роменській, де проживав, уже не повернувся. Коли місто звільнили 2 вересня 1943 року, мішки з книгами та рукописами залишилися лежати на гориці будинку, який за цей час змінив декількох господарів і був проданий працівниками МВС. Звільнюючи будинок від “непотрібних” речей, “мотлох” (рукописи, книги) спалили. Сумському любителю старовини Івану Івановичу Шевченку вдалося вихопити з вогню лише декілька книг.

У Харкові М.Ф. Раєвський підтримував зв'язок з братом Дмитром та його родиною. Найбільше він листувався з Марією Дмитрівною Раєвською (1840 р. н.), яка, навчаючись у художній школі в Дрездені, неодноразово гостювала в свого дядька у Відні.

Марія Дмитрівна Раєвська була відома як передова для свого часу жінка. Першою з жінок Росії в 1868 році вона домоглася дозволу в імператорській Академії мистецтв на складання іспитів на звання вільного художника.

Так само вперше на території Російської держави, в Харкові, вона відкрила приватну школу малювання та живопису. В ній могли безкоштовно навчатися і діти бідних. З 1869 року, протягом 28 років, школа працювала під її керівництвом. Втрата зору примусила її передати заклад у відання міста Харкова. Проте своє дітище вона не забувала й пізніше.

Ще й сьогодні у бібліотеках інтелігентних родин на Слобожанщині зберігаються її “Азбука рисовання для семи и школы” та “Прописи элементов орнамента для технических школ”.

За педагогічно-мистецьку діяльність М.Д. Раєвській вперше в тодішній Росії присвоєно звання почесного вільного члена імператорської Академії мистецтв, мабуть, єдиній серед жінок (19).

Листування у 1857 році Михайла Федоровича Раєвського після смерті його брата, Миколи Федоровича Раєвського, духовного письменника протоієрея, магістра Санкт-Петербурзької духовної академії, з його родиною в С.-Петербурзі продовжувалося (20). Буваючи в службових справах в С.-Петербурзі, він не забуває про своїх племінників.

Доля бібліотек-архівів Раєвських в Харкові та Санкт-Петербурзі автору невідома.

Знайдений в Сумах рукопис О.В. Духповича написаний на 29 сторінках. Він складений як книга, який не має виду чернетки, і

передає текст “Краткої Біографії” з деякими розходженнями порівняно з твором, що знаходиться в Словаччині, хоча зміни не є суттєвими. У другому варіанті рукопису враховані перекреслення, зроблені автором, та зміни, внесені при цьому, хоча він не завжди дотримувався чернетки. Інколи, скорочуючи, вищускає якесь слово і, навпаки, вводить нове. О.В. Духнович замінив слово “Венгрія” на “Угорщина”. Разом з тим, у деяких випадках вже після виправлень, автор повертається до чорнового варіанту твору. Прикладом цього є варіювання “бедний русинок - русский мальчик”. Наш аналіз ксерокопій “Краткої Біографії”, знайдений у Словаччині (21), і рукопис, знайдений в Сумах, виявив ідентичність почерків.

Як і словацькі дослідники “Краткої Біографії”, ми звернули увагу на певну однобічність і прифарбованість твору. Щодо легенди початку роду Духновичів від князів Черкайських з Москви є такі міркування. Бажання свободи вело русінів до боротьби за неї, до єдинання зі своїми братами - слов'янами, до мрії про волю. Мрії сприяли міфологізації Росії - “Северный Іерусалім” (22). І наблизили русини свою мрію через легенди про корені, витоки роду з Росії. Легенда про початок роду від князів Черкайських віддзеркалювала бажання душі автора “Краткої Біографії”. Русини бачили, що їх пригнічуєть в Угорщині, в Австрії, проте не знали і, мабуть, не могли знати про стан речей в найбільшій в світі Російській імперії. Для них у середині XIX ст. Росія була єдиною країною, яка могла надавати допомогу, хай незначну, часто лише духовну, і від якої вони її отримували.

Досить цікаве пояснення легенди зроблено в минулому столітті словацьким журналом “Sokol”. Легенда про корені О.В. Духновича була потрібна закарпатським українцям (русинам) як знамено їх культурно-національного й визвольного руху, як жива нитка єдинання з братами в боротьбі з угорською офіційною державною ідеологією, як доказ знатності руської інтелігенції (23). Словакам, яких пригнічувала угорська адміністрація, разом з русинами корені легенди і її потреба в них добре зрозумілі.

Причини односторонності викладу в біографії досить важко пояснити лише формуванням національної свідомості та сердечним ставленням до російського народу. Адже О.В. Духнович сам пише в “Краткої Біографії”, що процес усвідомлення себе русином відбувся раніше. А сердечному ставленню його до російського народу не зашкодила б розповідь про участь в Угорській революції та діяльність в парламенті Л. Кошути. На ціннісний імператив при написанні “Краткої Біографії” міг вплинути спалах почуттів до Росії, якщо твір писався відразу після вступу російських військ у 1849 році в Угорщину.

До певної міри на цього вплинула одностороння московофільська та слов'янофільська інформація, яка викривляла розуміння “Северного

Іерусалима". Але при тому, що "Краткая Біографія" писалася в Росію, вона задумувалася, в першу чергу, для русинів і відбивала їх ціннісні орієнтири та розуміння Росії і Русі. Вчитуючись і осмислюючи біографію О.В. Духновича, треба усвідомлювати, що письменник в поняття "Росія" вкладав "Русь". Про це говорить і легенда щодо коренів роду Духновичів. Письменник розуміє, що Московія стала Росією від Петра I.

Розповідь про участь у бунті проти Петра I князя Черкайського компроментує автора, є наче викликом для офіційної Росії. Проте, О.В. Духнович не виїс коректив у біографію, коли друкував її пізніше в словацькому та віденському виданнях. Аргументацією до цього може бути те, що легенда існувала в родині до написання "Краткої Біографії", і він не хотів вносити зміни, обґрунтовуючи походження свого роду.

Тезу про те, що твір писався як такий, що подобався б офіційній Росії, прийняти незаперечно важко. Саме тому написана з проросійських позицій "Краткая Біографія" не задовольнила російське посольство у Відні та М.Ф. Раєвського. Легенда про початок роду О.В. Духновича з Москви була потрібна для російських політиків на Закарпатті та в Угорщині при створенні міфу про єдиний російський народ.

Але зовсім цю іншому вона виглядала в Росії. Письменник-русин О.В. Духнович в біографії пише, що він нащадок ворога царя - будівельника імперії - Петра I, виправдовує бунт проти Петра I, вважає, що він закінчився нещасливо. Російські письменники собі цього не дозволяли. Це не могли надрукувати в Росії в переддень святкування 200-ліття народження першого імператора і тисячоліття імперії, до яких вже почалася підготовка. Для Росії нащадок організатора бунту 1698 року, навіть якщо й з легенди, створеної з любов'ю до "Северного Іерусалима" і російського народу, героем стати не міг ніколи. Це не вкладалося ні в яку світоглядно-ціннісну систему. Ворогів Петра I в Росії не забували.

Разом з тим, патріотично-русинська публікація біографії О.В. Духновича в "Северном Іерусалиме" з великою любов'ю до Росії в той час була політично недоцільною. Це був період, коли Росія в Австрії та Угорщині шукала дипломатичної підтримки після поразки в Кримській війні 1853-1856 років. Заради посилення впливу в Чорноморському регіоні та відтворення втраченого Чорноморського флоту російські політики йшли на великі поступки європейським країнам. Публікація ж твору О.В. Духновича могла б призвести до погіршення відносин з Угорщиною (через втручання у внутрішні справи) та посилити в ній гоніння на проросійську інтелігенцію. О.В. Духнович же ніяк не міг уникнути гонінь. А керівник декіль-

кох нелегальних товариств був так потрібний російському посольству Відня на Закарпатті. Отже, найкраще було твір піддати забуттю.

С. Добош, переглянувши всю доступну для цього літературу, довів, що легенда про російські корені О.В. Духновича суперечить історичній істині. Ним встановлено, що всі Черкайські під час бунту 1698 року проти Петра I були на боці царя і брали участь у придушенні повстання та покаранні його учасників. В списках учасників бунту С. Добош не знайшов прізвищ Гербер та Брила (24).

Дослідник І. Панькович на основі архівних документів довів, що предок О.В. Духновича прийшов у село Вишній Мирошів (зараз Бардіївський округ Східнословачького краю) з Волині приблизно в першій чверті XVIII ст. (25). Разом з тим легенда про походження О.В. Духновича ще вимагає додаткових досліджень її історичних коренів.

У другій половині XVII ст. в Московії патріархом Никоном було проведено церковну реформу. В ході її проведення відбувся розкол і гоніння старовірів, які тікали в Литву, Польщу та інші країни. Якщо серед Черкайських були старовіри, то через гоніння вони могли залишити Московію і дістатися до Волині та Закарпаття. Пізніше ця втеча в родинних переказах могла бути пов'язана з виступом 1698 року проти Петра I, особливо при відомому ставленні останнього не тільки до старовірів, а й до всього духовенства, особливо московського.

Обмеження вивчення роду князів Черкайських бунтом 1698 року, мабуть, не дало в повній мірі відповіді на питання про походження роду Духновичів. Дослідження І. Паньковича в більшій мірі підтверджують легенду про корені О.В. Духновича, ніж її заперечують. Вони вказують на те, що перехід предків письменника на Закарпаття таки відбувся.

Читаючи Маркуша, створюється враження, що він знайомий з "Краткою Біографією" (26). Звичайно, Маркуш у своїй роботі міг використати матеріали публікацій біографії О.В. Духновича, що друкувалися в 60-х роках минулого століття словацьким журналом "Sokol" та в віденській "Золотій грамоті", яким письменник, можливо, давав свій твір, відредактувавши відповідно до чигацької публіки (27).

Автори біографії О.В. Духновича, надрукованої в чотирьохтомному виданні, підkreślлють, що головний зв'язок з Росією письменник мав через Я. Головацького. При цьому вказують на Львівську та Лейпцигську ланки (28). Була ще одна тоненічка ниточка, через яку О.В. Духнович підтримував зв'язок з Наддніпрянщиною та Слобожанщиною. Це був І.І. Срезневський (29). Проте в останні роки життя О.В. Духнович зв'язок з Росією підтримував, здається, через Й.М. Рубія та М.Ф. Расевського.

Йосип Михайлович Рубій (Рубієв) (1838-1919) пр. - педагог, етнограф, публіцист, громадський діяч. Навчався у Відні та Ужгороді, мав близькі стосунки з російськими діячами. Збирався емігрувати в Росію. Працював викладачем античних мов у Пряшеві. Був секретарем комітету Спілки Іоанна, мабуть, єдиної легальної організації, якою керував О.В. Духнович. Входив у комітет Спілки св. Андрія Первозванного, нелегально співробітничав у західноукраїнській пресі. Й.М. Рубій був вихованцем М.Ф. Раєвського (30). Можна зробити висновок, що в Пряшіві, в оточенні О.В. Духновича, Й.М. Рубій потрапив не випадково. В цьому ланцюзі був задіяний і брат Йосипа Михайловича, Антон Михайлович Рубій, який дружив з О. Духновичем та О. Добрянським. Він теж був членом спілок та товариств, заснованих О.В. Духновичем, друкувався в його виданнях "Литературное заведение Пряшовское". Працював, в основному, в Пешті на різних політичних посадах, постійно підтримував зв'язок з російськими вченими та росіянами-туристами, що подорожували Угорщиною (31).

М.Ф. Раєвський не тільки передавав російську літературу і був ланцюзом, який з'єднував слов'янські угрупування, що тяжіли до Росії, але й фінансував їх діяльність, і, мабуть, О.В. Духнович цікавив його не тільки як письменник, вчений, а й як керівник легальних і нелегальних товариств.

Свою біографію разом з листом і фото О.В. Духнович надіслав М.Ф. Раєвському. Чернетку біографії, що лишилась, могли подарувати Й.М. Рубію. Не можна не враховувати й того, що під час "бахової ери" (32), щоб не знищувати "Краткую Біографію", її спеціально внесли в книжку, і там вона й залишилась після того, як зробили перепис для подарунку М.Ф. Раєвському. При цьому виникає лише одне питання: "Чому письменник, даруючи біографію, не дописав свій життєвий шлях за дванадцять останніх років?"

Чи дарував ще О.В. Духнович свої твори М.Ф. Раєвському? У 1914 році в "Русском архиве" (№ 4-5) карпатознавцем Ф. Арістовим було вперше опубліковано працю "Истинная История Карпато-Россов или Угорских Русинов, изданная народолюбцем Александром Духновичем. 1853". Ф. Арістов знайшов цю працю в рукописному архіві бібліотеки Московської духовної академії, якій рукопис подарував протоієрей Віденського російського посольства Михайло Федорович Раєвський (33). Це пояснюється тим, що в квітні 1855 року в період великих політичних і цензурних обмежень "бахової ери" в Угорщині, втративши будь-яку надію на можливість опублікувати свою історію, О.В. Духнович подарував її рукопис своєму молодому галицькому другу Б. Дідицькому, заповівши продовжувати це дослідження. Б. Дідицький згодом передав рукописну книжку

російському історикові К. Кустодієву, а від нього вона потрапила до М.Ф. Раєвського (34).

Більше півстоліття робота О.В. Духновича зберігатися неопублікованою в Москві. Проте з'явилася на світ тоді, коли стала потрібною для російських політиків, щоб пояснити громадськості Росії та світу свої претензії до Австро-Угорщини, бо наближалась перша світова війна.

“Бахова ера” була досить важким періодом для українських діячів демократичного та національно-визвольного спрямування. Б. Дідицький передає подарований твір М.Ф. Раєвському. Інші галицькі та закарпатські діячі переховують свої рукописи та документи в духовній місії у Відні (35).

Посольство кожної країни діє, виходячи з інтересів своєї держави. Збирання інформації про Угорщину та інші країни входило в коло цих інтересів, а їх публікація - не завжди. Виходячи з державних інтересів, М.Ф. Раєвський так і діяв, і не лише з творами О.В. Духновича. Але в такому випадку деякі з них мали б зберегтися до сьогодні, як і роботи, знайдені Ф. Арістовим у Москві і нами в Сумах. Адже ніхто ні в Росії, ні на Україні не цікавився М.Ф. Раєвським та його колекцією рукописів і книг, хоча б тією, що передана до Київської духовної академії, яка, мабуть, була розпорощена. В Центральній науковій бібліотеці НАН України ім. В.І. Вернадського та Центральному історичному архіві про рукописи та книги М.Ф. Раєвського поки що невідомо. Хоча бібліотека духовної академії повинна була б перейти до цих закладів.

Під час проведення цього дослідження автором робилося припущення про більш ранній період написання “Краткої Біографії”. Можливо, вона написана відразу після вступу російських військ в Угорщину, коли О.В. Духнович побачив “первого козака” та “Славищу русскую армию” (36). В такий спосіб він міг висловити спалах своїх почуттів після багатьох років переслідування за боротьбу проти зугорщення русинів, словаків та інших народів.

У “Краткої Біографії” є строфа вірша, який став гімном, “Я русин был...”. Вона своїми закінченнями відрізняється від пізніших публікацій цього твору. Вважається, що вірш написано в 1860-1861 роках (37). Проте Бескид підводить до думки, що своє “вірую” письменник сказав у 1848-1849 роках. І поштовхом до цього міг послужити конфлікт на прийомі у Л. Кончута сербської делегації (38). Проаналізувавши, як відбувалося зростання національної свідомості О.В. Духновича, можна сказати, що цей вірш міг бути написаний і раніше.

Припущення про два варіанти “Краткої Біографії”, зроблені словацькими дослідниками, розглядалися і нами. Вивчались і мож-

ливі адресати. Найбільш імовірним з них міг бути Ізмайл Срезневський. О.В. Духнович познайомився з ним у 1842 році в Ужгороді, знову вони зустрілися в Пряшеві 2 липня 1849 року. І.І. Срезневський як історик був зацікавлений в біографії, міг навіть націлити на написання цього твору. Саме 23 червня 1849 року проходженням, що відбулося за дев'ять днів до їх зустрічі, через Пряшів російських військ під командуванням князя Паскевича закінчує свою біографію письменник (39). Відомо, що О.В. Духнович подарував І.І. Срезневському автограф двох віршів, які зараз знаходяться в рукописному відділі архіву Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (40).

Якщо припустити, що “Краткая Біографія” була написана в 1849 році або й пізніше, але вже подарована чи передана для публікації, тоді стає зрозумілим, чому письменник не продовжував твір. Інакше пояснити подарунок М.Ф. Раєвському у 1861 році незакінченої біографії важко.

Сто два роки чернетку “Краткої Біографії” зберігали для історії нашадки Й.М. Рубія. Більше ста п'ятнадцяти - нашадки М.Ф. Раєвського. Тільки випадково і в Словаччині, і на Україні твір побачили історики. Хоча й малоймовірно, але все ж не втрачена надія знайти ще один варіант твору О.В. Духновича.

Ні через І.І. Срезневського, ні через родину Раєвських-Смирнових-Монастирських інші твори та листи письменника поки не знайдено.

Безрезультатним був пошук і в напрямку збирання інформації про долю захоплених у Львові російськими військами в 1915 році та вивезених до Ростова-на-Дону рукописів О.В. Духновича (41).

Доля братів за Карпатами була завжди близькою для українців Наддніпрянщини та Слобожанщини. Ще в першому українському журналі “Основа” друкуються повідомлення про західноукраїнських та закарпатських братів (42). Тут опубліковано бібліографічний покажчик книг, зібраний В.І. Межовим, що видавалися в Західній Україні та на Закарпатті. На землі Т.Г. Шевченка, Г.С. Сковороди, незважаючи на кордони, відстані, заборону українського слова, про О.В. Духновича знали ще за його життя (43).

“Краткая Біографія” є історією життя не тільки О.В. Духновича, а й усіх русинів першої половини XIX ст. Це розповідь про горе, страждання, короткі миті радості, про віру в свій народ, зростання свідомості, бажання до братського єднання слов'янських народів і великої мрії про щасливе життя русинів разом з іншими європейськими народами.

1. Энциклопедический словарь. Издатели: Брокгауз Ф.А. (Лейпциг), Эфрон И.А. (С.-Петербург), начатый проф. Андреевским И.Е., продолжается под редакцией Арсеньева К.К. и заслуженного профессора Петрушевского Ф.Ф. - С.-Петербург, 1899. - Кн. 51. Т.26 - С. 105. Далі: Брокгауз Ф.А., Эфрон И.А.

2. Мацюк О.Я. Філіграні архівних документів України. - К., 1992. - С. 137. На папері типу "верже" знаки 248 та 249 подібні до тих, що знаходяться в "Краткой Біографії", знайдений в м. Суми. Знак Dios Gyorgi, довжина філіграни - 115 мм, перші букви стів написані з великої літери, малі мають висоту 10 мм. На половині листів - філігрань № 2. Більш точно визначити час виготовлення паперу могли б водяні знаки, зібрани в роботах Євгена Саболя, Відіама Деккера, видані в Чехословаччині та Інгвата Богдана з Уторціні, проте автор їх не має.

3. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Пряшів, 1989. - Т. 3 - С. 510.

4. Там же. - С. 512.

5. Брокгауз Ф.А., Эфрон И.А. - Т. 26. - С. 103.

6. Там же. - С. 104.

7. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Братислава-Пряшів, 1968. - Т. 1. - С. 130-131.

8. Брокгауз Ф.А., Эфрон И.А. - Т. 26. - С. 104.

9. Там же. - С. 104.

10. Краєзнавцеві В.Ф. Токареву в 1973-1977 рр. Л.М. Смирнова неподноразово розповідала, що вона правнука М.Ф. Раєвського, та про те, що в гімназії подруги називали її графинею.

11. Смирнов М.В. Очерки по культуре фруктовых деревьев в горшках и кадках: I. Груша и яблоня. - Сумы, 1909.

12. Про те, що Софія Михайлівна носила прізвище Монастирська, а не Раєвська чи Смирнова, я дізнатся зі збережених колекціонерами листівок, довідок та анкет кадета, а пізніше - офіцера Михайла Всеволодовича Смирнова.

13. Листи М.Ф. Раєвського і частина рукописів ще в період його перебування в Стокгольмі і Відні були перепістені.

14. Продані колекціонерам листівки найкраче і найбільше кількісно збереглися. Серед них, як виняток, була продана і "Краткая Біографія" та кілька інших рукописів. "Краткая Біографія", як твір маловідомого письменника середини XIX ст., колекціонерів цікавила філігранями, які для Східної України рідкісні. Твір декілька разів змінював господаря, що продовжується й сьогодні.

15. З розповіді працівника Сумського обласного краєзнавчого музею Антоніни Степанівни Чутай, яка знала Л.М. Смирнову та А.О. Попову багато років.

16. В м. Суми є музей А.П. Чехова.

17. З розповіді Ігоря Миколайовича Скворцова, заступника директора Сумського обласного краєзнавчого музею.

18. Прізвище німецького офіцера встановити не вдалося. З розповіді

М.М. Лашенка, який перебував в м. Суми в період французької 1941-1943 років, відомо, що німецький офіцер найбільше цікавився документами та матеріалами про російських письменників А. П. Чехова та А. С. Макаренка. Саме тому він і розшукував М. М. Лашенка, дізнавшись про те, що родина Лашенків-Архангельських з часу перебування А. П. Чехова в 1888 році в Сумах підтримувала з ним та його родиною зв'язки. Архангельські, які проживали в м. Білоніллі, були знайомі з родиною Макаренків і сприяли в навчанні А. С. Макаренка.

19. Брокгауз Ф.А., Эфрон И.А. - Т. 26. - С. 103.
20. Там же. - С. 105.
21. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Пряшів, 1989. - Т. 3 - С. 400-406.
22. Там же. - С. 405.
23. Там же. - С. 513.
24. Там же. - С. 513.
25. Там же. - С. 513.
26. Маркуш А. Памяти батька Духновича, 1803-1928. - Ужгород, 1928.
27. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Пряшів, 1989. - Т. 3. - С. 513.
28. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Братислава - Пряшів, 1968. - Т. 1. - С. 130-131.
29. Бескид Н.А. Духнович и его поэзия. - Ужгород, 1929. - С. 40.
30. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Г. рянів, 1969. - Т. 3. - С. 559.
31. Там же. - С. 559.
32. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Братислава - Пряшів, 1969. - Т. 1. - С. 95.
33. Там же. - С. 95.
34. Там же. - С. 95.
35. Там же. - С. 95.
36. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Пряшів, 1989. - Т. 3. - С. 405.
В рукописі, знайденому в м. Суми, "Славную і усекую армію" замінено на "славную російскую армаду".
37. Духнович О.В., Фенцик С.Т. Напівнаціональний гімн. - Ужгород, 1926. - С. 4-5.
38. Бескид Н.А. Духнович и его поэзия. - Ужгород, 1929. - С. 38.
39. Там же. - С. 39-40.
40. Духнович О.В. Твори: У 4-х томах. - Братислава - Пряшів, 1968. - Т. 1. - С. 60.
41. Бескид Н.А. Духнович и его поэзия. - Ужгород, 1929. - С. 4.
42. Об отношении Галицких русинов к союзным // Основа. Южно-русский литературно-ученый вестник. - С.-Петербургъ, 1862. - № 5. - С. 62-71.
43. Библиографический указатель составленный В.И. Межовым. // Основа. Южно-русский литературно-ученый вестник. - С.-Петербургъ, 1862. - № 6. - С.104-138. В покажчик В.И. Межова ввійти твори О.В. Духновича під № 94, 100, 101, 124, 130, 171, 220. Твор № 124 "Хлеб души" (Будин, 1857) значиться як видання третє. Отже, В.И. Межову відомі не всі видані твори О.В. Духновича.

АЛЕКСАНДЕР ДУХНОВИЧ
21. IV. 1803. — 29. III. 1865.

Крещение Торпачкии
Александра Димитриевича, Киреевского
на Пресненской.

Я родился под бес-
крайним, во Угличском Камни-
мени, на Старой Земли
в селе деревне Монасты-
рь 1803го года, в субботу 24. Ильин-
скую, отец родившись в Басманной
Димитриевке Димитриева Димитриевка
Семёновка в то же время
принадлежала Монастырскому
и Марии Иоанновне Гербера,
Богдановна. Таможенка в то же время
переселилась на Принадлежавшую
ей в деревне Сладково,

mako a eze bz Kavodetli osnab
 ren's podumerevni neperesetvani
 svuda bz Smacruis bz Monost,
 u omdani na nonerene Smay,
 kte Tapauidukt, osmanca ype
 kaka mo supomoro dashe do bce
 rru, morda mena Smapa Tapau
 Dufa na p'edni neperesera re,
 pess Hocmack, bz s'oprobosfde
 min' rioteonovii Manymukur,
 u neperesera bz Smacruis.

Edarobzui p'senokh nezdy
 nezryuchennu Bozrasmarts kakk
 Ztunuz a Oka podumerevni, no,
 kte Tocnads Sarocerobzui vint
 n'iente, u Edarobzents modurabz,
 Bozrasmarts dashe, u zy'zakto
 do cedensaro ante postdecimba
 zoda, a morda naradach nezbat

чарте; могда уже даешъ го ру-
 ки Тубкарѣ, и я помѣю о-
 помно привидѣтъ краснѣю ѿ-
 Тубкѣ, но не вѣдѣть обѣзбѣснѣе
 вѣдѣть въ снаруї, могда
 павеснинѣхъ ходитъ ужасъ,
 и въ мѣсѣ оконца, а въ сѣверинѣ
 ракѣ раздѣлѣнѣхъ мѣсѣ рус-
 скими Тубкаами. Тобою же
 еши, что могда я буду размѣ-
 ю и обѣзбѣснѣхъ сѧтъ сноси-
 ка, и я чарте чарте погиб-
 етъ и менио не мѣшио чурков-
 ноны, и въ градѣ анѣскою
 мѣстѣ бѣло бѣло въ мѣсѧце
 Тубкарѣ, и въ сутки бѣла
 мадѣрѣда моя, и до изѣгнѣ
 Тубкарѣ, сей ракѣ подаши уже
 та си обѣнѣ, и сеноу Ткачнѣ.

no cenuy omdard omk podnoro
 deny, emprabmru kte Cmpas
 by empravny Dneumjro Tep
 Tep any, radu npodderzhania
 rachibza, zd mni nado oburo
 nove roda yrumba, omk cridy
 novezru kte Matrernoyn dly
 Uany Tepdjoemii do Roko
 roba, zd makofde bz manom
 reen Darki namoks doero
 Mupana; ond noplnezd
 menz mlen, rno beshent
 Backpescenient medars mni
 bz zyphib rumant Anostom
 u Blgyn, rno vozdvizad
 moro: Bodysent, u Zosvina
 no nade molapinu aeru, u

Тубаре не юридицичен.

Макаро Тамбо мон
рекиобарт на тоант, амост
мена солерненю упражь
нушихъ рукахъ. Коечера
могъ, и Задаро въ тоаръ,
этихъ крохъ рукае наподное
рыбомъ, кое а бо бенъ фанъ
иа сопрано.

На Дебарсанте годы онъ
дали енена въ нутруннои
Чуеннице до Чиргояда —
Чингхиса. — въ саринъ
жинъ подаинъ Туббаре, и на
раинъ со мнай золотникъ изъ
Мадагаска; — отъ нихъ русинъ,

Tarb ne jodel ymeli, u may,
 muerca cui racte Mondokamb
 no madapchue. — Centuno
 mui u revent, pacnandama
 tsb. Morda mui nevbyis na'
 daen rehuyis: duid est ver
 bun? — u ki tementette a'ri
 lagot. kahk a moxamisea
 na moen rehuyis, nevadumibz
 na eroba, — Dnakhofis mayur
 ca tydmo copoka, nem coi
 ka, u mavo noonaery uszay,
 muerca madapchuey, u hamun
 chamy abukhaante, — da zoro
 oerbme cdaracea uo pyan
 na madapoint; — usto seado

Tmo

Оно знатъ, что мысль о мѣ
 дабна супремату мадаси
 на мароду срабанданѣ, на
 ри хобѣ преобразованіе вѣ
 мадариванѣ, пыра беданы
 тибо срабанданѣ, биссакъ
 бичи срабанданѣ, а промѣ
 бо Рисуновѣ спортивн., и бѣа,
 тои напримеръ яхт: —
 и то бе то Нарасу Федум
 хоны, родѣ отъ него же
 синобѣ не махно о мѣ марод
 искру хаси, но и о мѣ зре
 ри хобѣ гдаси мѣ озрада.
 Грунтови саени биссакъ
 искру хаси мозомо
 Федумскаго Нараси principi

в зоре було бъ захвасть Проводы
 русуну, ето несомненое видение
 було: видно огни, — пыль,
 и свет блестя, видна огни
 из гидробыи русун; и упако-
 русуне несомненое сарова, сия
 синкого не соответствует, и это
 нестыдно и упорное, и то
 психика бѣ високотяжелая,
 и беспокойство бывает настолько
 много; а однажды профессор
 про було неизвестноим
 — настолько, чтобы не забыть
 видеть блеск огней, и упако-
 меща Перуну, подобноим
 овсе руского Дала, и синий

Нашии члены Славянские
 хотят, и Генералиссимус
 склоняется к тому, что
 мифическое, номинальное
 да пустое, не имеет в
 рече, и в мифах про-
 бывало промыло греков
 право греческой церкви
 Богоизбара, и все русское
 склоняется. Он насил-
 вается на Омегу Дехи:
 Супровите, но надо ему
 не правировать, и промо-
 дадите его же Ганк,
 и make насил в себе:
 Папа Римский, и то же
 не боюсь на русском!

Но вірнуса на мурас
ене згасли, присвятивши
мо є древніх молитв под.

Самійла моїм Бачу
він Дубровник 1816го року
померти, та одне місяці
після поховання 12 листопада; я
відмалох споминав їх когоди
чи, Сеснічані, а однією зі
справжніх, бачу місцею
місцем, а пам'яткою Бачу
Дубровника. — Однак десь
но позгорілі піднівальни
на Старий Град моїм Дуб
рівником Дубровником, як
характер філософської філосо-
фії не маючи: Світ мін-

Смейтъ твой пасынок, а я ТО
 Ачински старецъ, не знаю,
 Того бѣ даешъ, юбѣши ли мѣ,
 да, когда побѣгнемъ изъ го-
 ришища; makes я да берегъ
 мѣ! Сказавъ прощадѣ на
 именіи Фадеевіи, и до Башки-
 ри, и Дада мои смириша.
 Барто, да и побѣгнемъ подѣ
 Агадиенію передами сбѣхъ
 насъ! Была кисть все это мои
 ремесла нашего рода; пишутъ
 сорока, и бѣрезы свои карбасы.

Тередакъ наше побѣгнемъ
 изъ Москви (России) и
 они неподвѣжны Дуфнови-
 центъ, но бѣзъ изъ Верхніхъ

Фадеевіи

Паданією заслуживши честі
 Свій Чоркаїческій. Маркізъ
 інженеръ Успенськаго, Генералъ
 Барнауловъ, начальникъ гарні^ц
 йонъ Глазовъ, — въ сю оркестръ —
 Тундръ, и Мамедъ, предсѣдъ,
 Дубинінъ Гео Семеній Семені
 и Симѣонъ Глазовъ не вже
 Тундровскіи, але вже Камі^н,
 мають Глазовъ. Предокъ
 нашъ Чоркаїческии, сло же
 срасило Кончаковъ и въ
 месть, Чарб Генріхъ подѣлъ^л
 Глазовъ Глазовъ Тундровскіи,
 коль, и погань землия нака
 Зубаевъ Глазовъ; Предокъ

умод снастю фиорд, склон
 Банта употребляется, и в это время
 ему, — между прочими осо,
 Терно Тонк Герберт, и три
 да, и морю — разброс Толб
 кий Дарка, и десница до
 Чарнегиев, носится въ на
 бокомъ въ деревни сюда,
 мон Монсант, приставъ
 къ немъ Дубровка. Оно
 умодъ Губинъ, и какъ
 сюда предстоитъ, и въ ближайшій
 макъ деревни въ Черновѣ
 и, употребляется въ Дарка,
 и мон Флорио, и въ Европѣ
 надаютъ сюда. Такъ оно

яже necessary, азъгните бо лады
 саи тахо мо Darokh, — ибо
 могда еще о гимесиите су-
 ерова не бываоа сарманы —
 Не по инородце времени разъ,
 ищася сеяа имена Тона,
 яансхоро Гаха, онъ сидитъ
 въ Святынищахъ, ионъ мозъ
 да наро-укии Тону, макто
 ино бѣлѣтъ надобно бываоа Даръ,
 бабамъса о гимесии, и вна-
 ни переного Darha; На то
 иенъ же въ Святынищахъ
 гіромононансъ соблюдаши си-
 ямъсъ огленахъ, да и съ ио-
 бамъса въ Тону; ино и
 снаро-о, онъ гимесиа на до-
 репъ иноо Святынища, ионъ

ногъ до mykareba kъ Beladbi
kl, и бѣзъ всакомъ непонори
ночномъ срѣтъ Св. Георгія, и сей разъ
наскрѣбъ на Flora Monodachi
хора, вѣдь ногъ несенеиъ Dif.,
ногура нонѣласти пѣвнѣстно
поднерѣ ради хоръ наскрѣбъ
и съ Св. Пантелеймономъ Dafke
до наскрѣбъ Басуринъ
Dif ногура, непесемѣносюа
Св. Спасителя.

Такъ сказавъ ини
москвичъ Dif монъ Димитрий
Dif ногура, дадаи ми сюда.
ромъ а мѣдъ Святѣ монъ зобъ
пурѣ, ми сюю непредай и
нѣланѣтъ нонакаистъ, и то

mo mit noii, a eny Ero Bo,
 miemka nobezust, da maht
 predanis ore emarensa Et
 naudent pod Bo Etch, Da
 mojno, rno ukhoda kmo am
 nact nobezemts Bo Amerikho
 naud, u choumt et Tepkau
 chao Centro.

Darle nevolemek em
 perz, nobrazorobuet Bryha
 uchabast: Cenit noii naud
 mai na mboi pod, siostu jost
 slobu, morsca Tary, a cnd,
 myu Beeda ke Bocmoly, u
 na Cverb, omlydy naest u
 Cracensil.

Padepifadet o Et naudmu
 corba moes Di Dymka, u nepe
 Daro uftu naudemby mak.

Как и в пришлого, неферт
ищет отъ Терханчукъ, что
въ прошломъ въ Франции
Дюжновичъ, а съятъ не верну-
ся никакъ бы рѣдкое имъ
ребя, hoe я норовлюсь будто
недѣлью въ Рѣ. — И пока
Рубы вѣдомы буду иной разъ
Хоть убогий, и потому нечестивъ
на Чародѣй, что обѣзвѣтъ
Бы никакъ макъ одѣ.

Я съѣхъ уѣхѣтъ подъ Бѣлградъ,
Первый вѣзду по рускимъ селамъ,
А воронежскіе рускіе вѣзданъ
Русинъ менѣ коварства, и яко

Предыдущее мое. ини
 со Степаном наименование изъѣтъ,
 смилъ, пасажиръ моиъ осо
 бъ, перво не ограждаясь о
 сидѣнію; — меня на бѣла
 маке рѣзы отѣснило ѿ ўѣхъ
 зарадѣ, (Ungvar;) передавш
 ѿ ўѣхъ, и ѿ ўѣхъ,
 какъ то уѣхѣ чавано, но
 надѣялся, и по слышаніи
 чава, Кампакъ ѿ ўѣхъ
 по русски, — ибо иже
 Степанъ наименіемъ Михаилъ
 чава, ѿ ўѣхъ предѣльно
 иже Апостолъ Андрей Тадѣ
 линскій, ѿ Чарльзъ Ма

piec Переориа Барысевича,
 родь руских Отчизна помя
 Камнификации русской русь
 киент Азоткаант — и дада
 мого барда ба Сенежинъ
 Уфрападакант подбрасыва
 да Кемеринки ба Камни
 Финнъ, конъ на Востоке,
 мицкант, и Гландинъ (: Аи
 мицкинъ:) макоффъ:
 еже седмино ба Римъ
 мицкъ, и Таманнинъ сидѣ
 наряднинъ интендантъ
 Камнификации на русской
 Азотка, и то баи спасъ,
 то сми руски мицкант, и
 мани по рускихъ. — "

Дебоинъ съмъ, а
 отъ 1813 рода, дате до 1822го
 учился на юридичѣй професіи,
 проѣхавши, Годы отъзаїхъ
 меня на изысканія, и быв
 въ Сѣровѣ, къ моему
 приходѣ въ Барску, макаръ
 Сѣровѣ въ моемъ, это бы
 и надѣла нечѣдъ наѣхѣ
 на рекобѣхъ; — какъ съ
 ка погибъ я въ юріи
 по надѣлѣ, а dynamic
 макаръ въ маинѣ дѣлѣ
 наисловъ наѣхѣ 2% ион
 губерніа надѣль юріи
 макаръ; приходѣ въ макаръ

непрекращенно: extra Hun
 гария non est vita, —
 A bi job arras eam, in rybembo
 barts no Эмссы, мечт
 конуле надарчие, Конце
 соларо надарчиу, и
 саент (: сенс фыч;) фурал
 нгамбо Срабанандо,
 (: ито даргине зрамб, уко
 наент нгамбадаене нокро
 бицви: Тот nem embet —
 Срабанд не разоблеко, —
 Снудар ораз, Снудар Тот;
 и гидравли русунд, и гидр,
 драбин Срабанд; Сробаки
 русунд, и Сробаки бурни
 и оно саюн герни зони
 мов, и бицент аниш.

1822, и 1823 года мон-
тируя в Фарнсвортъ № 10,
и изъ афо на Академии,
въ монте съединяя, дѣл.

Въ Спбнъ въ розо мо-
го курса несогласностъ ми-
жъ Онейеномъ, мо
однаковыхъ Оамисахъ неф-
то, что 1816го года было
но въ Спбнъ Упрору, и въ все
одинъ годъ, и на мон-
те Канкъ Фарнсвортъ, что
въ Уфирополѣ монтиру-
ется съ здѣшнѣхъ мон-
тажъ монтируетъ —

и пружина необыкн.
уличные нормы бывш., это
прядное блюдо нефармаки
Занес, и заречной части Непр
области села. Однотип
Кофеин (: Caffeine) подал
наименование по № 100 30
рома всп. Морда Гренада
и керосиновая сера, и на
кофеин селлерия на
подал по губской надзоре
Министерства Краине. —

Наименование, это санкт-заб
прядное пасхальное иконо-
скульптур, падыши, это то же
изображение икон фрески, настенные
Иконописи иконы художества.

67

1823го года Сенате Сената
именице по Уфимской, изъ
губы Богословье, 1827го 20,
да вступивъ, съ рапортомъ
Енисейскому Тархову оконо-
мовщикъ по Енисею
Канузыеву, подомахъ
при тѣлѣ Всесвятѣ Трои-
Сиа, мово. Еленскому Тар-
хову Енисейскому, и кон-
сультору дельного Томскаго
права — подомахъ Днепроп-
етровскому, но никакого
заявления Федоровскому,
одобрятъ, а не губернскому на-
зыву Енисею, несно
Федоровскому именемъ
одобрятъ макъ мово на №,

неч' нынъ оуко иштъ гдаумбъ
 амъ Апостолъ. искакъ се въ Мъсѣкъ
 Кълъ да дѣлъ нынъ аши; и са
 ракъ мъсѣкъ Чѣрнодѣло Смѣшъ
 Смѣшъ амъ. Смѣшъ амъ Тѣмѣла
 ентъ, амъ падъ Бароѣсто, то нынъ,
 одѣгъ амъ мѣдъ амъ то еро
 Соръ седѣлъ амъ амъ
 Ахатію, иштъ Чѣрнодѣло
 амъ Смѣшъ, и макъ нѣдѣльѣ
 я добреѣмѣлъ да рода, Бароѣсто,
 я на бѣлѣ Апостолъ бѣ хадѣ
 ды, 1833 рода бѣ ерардъ на прѣподѣ
 Пантелеймонъ, а 1834. на нынъ
 фри до сего бѣлѣльнъ. Тогда
 первыи пасъ бѣлѣ между русинъ
 амъ, а узнатъ, кого и за русинъ
 бѣлѣльесъ русинъ бѣ дѣлъ русинъ,

А вараст румант ви начавъ по писъ
ти, — но римо съвер румантъ ви
твърда не буди по писъ конъкъ, мъ
тъмънъкъ бѣлъкъ, пръстъкъ, пръстъ,
върхъ, — и ерхобъкъ тинъкъ.
Да ви румантъ ви съвършавъкъ
въ, и ви не възникъ римо въ Россия
и въ мънъ съвършавъкъ върхъ.

Октомври 1838 год. въ новъ бансъ
Смакънъкъ Въдънъкъ Конъкъ
растъ, разнесъ въ Унгария, — вънъ,
ватъ, — и въсъвършавъ. Но въ апъкъ
Ромънъкъ апъ, гадънъкъ ви въ Дънъ
немъкъ, и ви не бѣнъкъ пълъкъ,
вънъкъ памъкъ въ будънъкъ. О
въсъмъ российскъ конъкъ, въ пъ
дъмъкъ пълъкъ въсъвършавъ въсъ
конъкъ въсъ въсъ въсъ въсъ въсъ въсъ

embushestno Barnenaiou, nem pyc
 knina knuzam. — Moda e
 moneret, vos mo'ia pycchinu, moda
 noznyje cirova mozo dada, u
 a dyneis, da mferoent comacta
 pycchuent, dynei nosnem mod
 El Repento, u emt pynina glazda
 baktub "Obeyem" Cepusacient,
 koe bz mei' Person ippe nadocmu,
 ny. 1843 zoda e menobak bz
 Kryzsanana Codara Tymnobebs
 20, u emt mozo Celenem myom
 spesobais, Barnenaeck pycchuent
 rybomslint, pycchuum knuzam
 u pycchui reudegdois, foma u
 seaspaciono; — emt do glazdu
 mena, zo mokano bz nadcast. —

Odna bū ūžiomu noco padocim
 bocfumura enem, u mo dnia
 1849. roda, koda i neybūr' paoč
 ybodzis cerabnij's pociūcijio ap
 mady, priedmij's sin mokopene
 tytomyronu Madys. A nel
 bū curafe. Cnučim, su dagle boc
 nym rybambu padocim, ybodzis
 neybāro na yruni Prilobskan
 Kosaku; a bocfum' ent noco
 caet, u mazakau, pomuer
 myres cerovet, u jekto: nanti
 Amoy myasim, pava mbačo Bala
 Dukla et myants u np. Tros obi
 era blyno chaydy neybāro, da myj
 no u nocet bnoa padocim noco
 dyne, u oren bocda bū nrendam.

А нострахованы саа ракъ въ Fe,
непасовъ Сарбансонъ, Майоронъ
Лемпъльсонъ, Рудансонъ, Норръ,
Бентъ, Убашъ обснвъ, Муффакънъ
и со бѣлымъ одѣженъ изъ армии, въ
ночнаѧтъ уронъ артъ подножъ
Примѣтъ, въ уронъ артъ къ
муни на бѣлъ.

Краткая Біографія Александра Духновича Крылошана Пряловского

(копія)

Стр. 1

Я родился подъ Бескидомъ, во Угорщине, Комитете, или Столице Землинской, въ деревне Тополе, 1803-го года, числа 24. Цветня, отъ родителей Василія Дмитріевича Духновича священника въ то время приходского Тополяньского, и Маріи Іоанновны Герберовой. Батюшка въ то время переселился на Приходъ Церкви въ деревню Стасчинъ, когда мне было полгода, и

Стр. 2

такъ я еще въ колыбели оставленъ родителями переселившимися въ Стасчинъ въ Тополе, и отданъ на попеченіе Старухе Гарайдихе, остался уже какъ то сиротою даже до весны, когда меня стара Гарайдиха на хребте перенесла черезъ Настась, въ сопровожденіи любезной Матушки, и принесла въ Стасчинъ.

Здоровый ребенокъ между игрушками возрасталь какъ зеница ока родителей, коихъ Господь благословилъ именіемъ, и здоровьемъ изобильно, возрасталь даже, и гуляль до седьмаго отъ рождества года, а тогда началась первая

Стр. 3

скорбь; тогда уже дали въ руки Букварь, и я хотя и охотно принялъ красную Азъ Буку, но не съ довольствиемъ сидѣть за столомъ, когда равестники свободно гуляли подъ окномъ, а я целый часъ раздумывалъ надъ рускими Буквами. Говорили мне, что когда я буду читать, то и освобожусь отъ столика, и я скоро скоро научился чтенію не токмо церковному, но и гражданскому колько всего было въ моемъ Букваре; но суетна была надежда моя, ибо изучивъ Букварь, сей часъ подали уже Часловецъ, по сему Псалтырь,

Стр. 4

но сему отдаля отъ родного дома, отправили къ Стрыку старому Дмитрію Герберому, ради продолженія часовца, где мне надо было поль года учиться, отъ сюду повезли къ матерному деду Ивану Гербероми до Клокочова, где также въ тамошнемъ Дячке нашоль своего Тирана; Онъ подкрепляль меня темъ, что всякимъ Воскресеніемъ подать мне въ церкве читать Апостоль, и Верую, что воздвигало мою бодрость, и возвышало надъ товарищами, и

Стр. 5

буквы не умеющими.

Такъ то Батько мой ревновалъ на томъ, чтобы меня совершенно упражнить въ русской литературе, и заселяль въ молодую кровь русское народное чувство, кое я во всей жизни сохранилъ.

На девятом году отдали меня въ публичное училище до Ужгорода - Ungvar - где латинський подали Букварь, и начали со мной говорить по мадярски; - бедный русинокъ,

Стр. 6

хочь не хочу учить, и научился сей часъ мондокать по мадярски. - Смешно мне и ныне, распамятаясь, когда мне первую подали лекцію: Quid est verbum (*прим. авт.*- Що є слово?) и Ki teremtette a vilagot? (*прим. авт.* - Хто створив світ?) Какъ я мозолился на моїй лекції, неразумевъ ни слова, - однакожъ научился будто сорока, или сойка, и мало помалу изъучился мадярскому, и латинскому языкамъ, - да что большие делался изъ русина мадяромъ; - ибо надо-

Стр. 7

бно знать, что тутъ отъ давна стремили мадяры на пагубу славянамъ, мальчиковъ переобразовали въ мадяризмъ, хуля всегда противо славянамъ, высмеяясь всему славянскому, а противо Русиновъ спорный, и вражный напрягали Лукъ; - и то все по началу Іезуитскому, чтобы бедныхъ русиновъ не токмо отъ народности своей, но и отъ греческого удалить обрядъ. Учители саміи были исполнителями того то Іезуитского начала - *princip*,

Стр. 8

и горе было въ школе бедному русину, его почестное имя было: diszno orosz, русинъ свиня, czudar orosz, цундравый русинъ и проч: русинъ честного слова отъ никого не слышаль и то темъ еще упорннее, что русскіе все высокоумные, и великихъ были талантовъ, а однакожъ Профессоры были ими недовольніи, - памятаю, какъ то икональный священникъ, и учитель Религії, родившійся отъ руского Дяка, и стал

Стр. 9

латинськимъ священникомъ, и гимназіальнымъ ексортаторомъ, или катихитою, поношаль всегда русинамъ не терпѣвъ русского, и въ каждой проповеди противо грековъ, противо греческой церкви выражался, и все русское оскверняль. Онъ назывался по Отцу Дяку: Суровичъ, но имя ему не нравилось, иproto додаль себе еще Шапъ, и такъ писался уже: Pap Szurovics, и то уже не было по рускому!

Стр. 10

Но вернулся на личное мое участіе, приметя нечно о древнемъ моемъ роде.

Батюшка мой Василій Духновичъ 1816-го года померъ, когда мне минуло отъ рожденія 12. летъ; я остался сиротою съ четырьмя сестрами, и однимъ братикомъ, всеми молодшими, а матушка занедужила. - Одинъ день по похороне призвалъ меня старый дядя мой Дмитрій Духновичъ, и сказалъ жалостно следующее мне слово: "Сынъ мой,

Стр. 11

Отецъ твой померъ, а я 70-летний старецъ, не знаю, Богъ ведаетъ, увижу ли тебя, когда повернешь изъ училища; такъ я долженъ тебе сказать происходъ нашей фамиліи, ибо Батушка, и Дядя мой мне сказаль, да и повелель подъ анафимою передать своимъ наследникамъ все что тычется нашего рода; ныне слыши, и береги мои слова:

Предокъ нашъ походилъ изъ Москвы (Россіи) и онъ неназывался Духновичемъ, но бывъ изъ великой

Стр. 12

фамиліи нынешнихъ князей Черкайскихъ Царствующему Императору Петру великому, насталъ противо Нему. - въ Его отсутствіи - бунтъ и мятежъ, предводившею Его Сестрою Софией, и Стрельцы были первые бунтовщики, коихъ капитаномъ былъ предокъ нашъ Черкайскій. Но несчастно кончился мятежъ, Царь Петръ победилъ всехъ бунтовщиковъ, и похищенныхъ наказывалъ смертю; Предокъ,

Стр. 13

чтобъ спасти жизньь, бегствомъ укрылся, и съ многими, - между коими особенно былъ Герберть, и Брыла, и прочіи - черезъ Польшу удалось, и достигъ до Угорщины, поселясь въ на Бескиде въ деревне завомой Тополе, принявъ имя Духновича. Онъ чтобъ живиться, искалъ себе средствъ, и бывшей тамъ деревяней церковце, вручался въ Дячка, или Певчаго, что и ему подано было. Такъ онъ

Стр. 14

уже поселясь, служилъ во своеи сане какъ то Дячокъ, - ибо тогда еще о учителяхъ ни слова не было слышать - Не по многомъ времени разъшилася слава имени Тополянского Дяка, онъ стязалъ съ священниками, кои тогда малоучены были, такъ что всемъ надобно было дивоваться о учености, и знаніи реченнаго Дячка; Наконецъ же все Священники съ Протопопомъ советовали ему чтобъ оженясь, даль ся посвятить въ Попа; что и сталося, онъ женился на дочери одного священника, пой-

Стр. 15

шовъ до Мукачева къ Владыке, и безъ всякой перепоны посвященъ въ Иерея, и сей часъ назначенъ на Попа Тополянского, где подъ именемъ Духновича, поповалъ ревностно, родиль чадъ, кои наследовали ему въ Поповстве даже до последнаго Василія Духновича, переселившагося въ Стасчинъ.

Такъ сказалъ мне то все Дедо мой Димитрій Духновичъ, додая те слова: что я тебе сынъ мой говориль, то само передай и твоимъ потомкамъ, ибо

Стр. 16

то мне мой, а сму его Батюшка повелить, да такъ преданіе оно останется въ наше мѣро вѣки, да и можно, что некогда кто отъ насъ повернет во Отечество наше, и споится съ Черкайскою семью.

Далее прослезился старець, поблагословилъ внука и сказалъ: Сынъ мой памятай на твой родъ, люби родъ твой, молися Богу, а смотри всегда къ Востоку, и на Север, откуду намъ и спасеніе.

Задержалъ я въ памяти слова моего Дедушки, и передаю ихъ потомству такъ

Стр. 17

какъ ихъ и принялъ, нежелая ничего отъ Черкайскихъ, ибо я уже последній изъ фамиліи Духновичъ, а самъ невернуся никогда въ любое Отечество, кое я почитаю будто небесный Рай. - И пока живу любить буду мой родъ хотя убогій, и потупленый на Угорщине, что объявилъ въ милой моей Оде:

Я светъ узрель подъ Бескидомъ,
Первый воздухъ русскій ссалъ,
Я кормился русскимъ хлебомъ
Русинъ меня колысалъ и проч.

Стр. 18

Предпustя тое. мнѣ совсѣмъ ничтожное известіе, касательно моей особы, ничего не случилося особеннаго; - мнѣ на девятомъ году отвезли во Ужгородъ, (:Unghvar:) передали во училище, и я учился, какъ то уже сказано, по мадярски, и по латински, Катихисъ же учился по русски, - ибо еще вѣчной памяти Мукачевскій, въ Ужгородѣ пребывающій, Архіерей Андрей Бачинскій, у Царице Ма-

Стр. 19

рії Терезії выпросилъ, чтобы русскіе дети хотя Катихисъ учился рускимъ языкамъ - и для того всегда въ Семенище Ужгородскому избиралися два Кегирики въ Катихиты, кои по Воскресеніямъ, и святамъ (:латинскими:) такоже ежеседмично въ Вторникъ, и Пятницу предъ полуднемъ преподавали Катихисисъ на русскомъ языке, и по своей способности учили писать, читать по русски.

Стр. 20

Довольно о томъ, я отъ 1813 года, даже до 1822-го учился на Училище Ужгородскомъ, Господь обдарилъ менѣ талантами, и всему веровалъ, что мнѣ преподавалось, также веровалъ и тому, что кроме мадира нетъ на свете человека; - Какъ сойка научился говорить по мадярски, а думать такоже въ томъ духе насильно набили въ мои чувства мадярскіе учители; преподавая мнѣ

Стр. 21

непрестанно: extra Hungariam non est vita “(прим. авт. - поза Угоршиною нема життя . . .) -” Я веровалъ сему, и чувствовалъ по этому, писаль стихи мадярскіе, конверсоваль по мадярски, и самъ (:стыжусь:) хулиль противо Славянамъ, (:ибо должно знать, что намъ преподавали пословицы: Tot nem ember - Славянъ не человекъ, (прим. авт. - словак (або слов'янин) не людина) - czudar orosz, czudar Tot (прим. авт. - підлій, бесчесний руський); цундравый русинъ, цундравый Славянъ; Словомъ русинъ, и Словакъ были и отъ самой черни гонимы, и высмеянные.

Стр. 22

1822, и 1823 года кончилъ я философію въ Кошицахъ на Академії, въ томъ самомъ духе.

Во время целого того курса не случилося ничего знаменитого, то однакожъ записать нужно, что 1816-го года былъ по целой Угорщине всеобщій голодъ, и памятаю какъ детвакъ, что въ Ужгородѣ толпами сбиралися люди, - большею частію русины -

Стр. 23

и трупами мертвыхъ улицы постыны было, что трудно было похоранивать, и загребывать мертвые тела. Одинъ корецъ (:Cubulus) рожи платился и по 100 золотыхъ. Тогда вымерли целые села, и мало очень осталося народа по руской подбескидской Крайне. - Памятаю, что свой завтракъ раздавалъ просящимъ, радуясь, что получившій мой хлебъ, такъ жадостно кушалъ.

Стр. 24

1823-го года вошелъ въ Семенище во Ужгородѣ, изъучивъ Богословіе, 1827-го года выступивъ, сей часъ Епіскопомъ Тарковичомъ позванъ въ Епархіальну Кацелларію, работая при боке Василія Поповича, того времени Тайника Епіскопскаго, и Консисторіального Нотарія; - работавъ днемъ и нощью, но никакого получивъ жалованія, обдерся, отъ чудной натуры Епіскопа, место жалованія многи терпевъ обиды такъ что на ко-

Стр. 25

нецъ нужно было мне удалиться отъ Архіерея, искаю себе кусокъ хлеба для пропитанія; и сей часъ позванъ Ужгородской Столицы Старостою Стефаномъ Петроваемъ, отъ рода Волохомъ, но преображеннымъ мадяромъ къ его Сыну седмьлетнему мальчику Акакію, нынѣ уже Ужгородскому Старосте, и тамъ пребывъ съ довольствіемъ два года, вернулся на возваніе Архіерея въ Кафедру, 1833 года высланъ на приходъ Комлошскій, а 1834. на парафію до села Беловежи. Тогда первый разъ бывъ между русинами, я узналъ, что и я русинъ, возбудилось чувство въ душѣ руское,

Стр. 26

я зачаль читать и писать по русски; - но что было читать, никогда не видевъ русской книги, то занимался Псалтыремъ, Трифолоемъ, и Церковными Книгами, да и читаль по старославянскому, и то не зная, что у Россіянъ не той самой гражданськой языка.

Оттуду 1838 года позванъ Епископомъ Василіемъ Поповичомъ, перенесся въ Ужгородъ, - Ungavar, - и поставленъ Нотариемъ Консисторіи, работаль по Эгипетски, но на великое удовольствие нашовъ въ Библіотеке больше россійскихъ книгъ съ радостью провождалъ ночные часы чтеніемъ душу мою такъ чув-

Стр. 27

ствительно занимающими рускими книгами. - Тогда я поняль, что то я русскій, тогда помнуль слова моего дядя, и я душею, да теломъ стался русиномъ, думы носились надъ Северомъ, и мне пришли жажда видеть Северный Єрусалимъ, кое въ моей жизни уже недостигну.

1843. года я именованъ въ Крылошана Собора Пряшовскаго, и отъ того времени тутъ пребываю, занимаясь русскимъ чувствомъ, русскими книгами, и русскою надеждою, хотя и напрасною; - она бо живить меня, но токмо въ идеале.-

Стр. 28

Одна въ жизни моей радость восхитила меня, и то было 1849. года, когда я первый разъ увидель славную россійскую армаду, пришедшую на покореніе бунтующихъ Мадяръ. Я не въ силахъ описать, ни даже вдохнуть чувство радости, увидевъ первого на улице Пряшовской Казака; я восхищенъ плакаль, и плакаль, решились тучею слезы, и рекъ: ныне отпущаеши раба твоего Владыко съ миромъ и пр. То была верно скажу первая, да можно и последняя радость моей души, и она всегда въ памятн.

Стр. 29

Я познакомился сей часъ съ Генераломъ Сельваномъ, маіоромъ Петровымъ, Рубаномъ, Колачовымъ, Иванцовомъ, Мужайкомъ, и со всеми офицерами, я по силамъ угощалъ родныхъ братьевъ, и прощался съ ними на веки.

ЗМІСТ

До другого варіанту "Краткої Біографії" О. В. Духновича	3
Кратка Біографія Александра Духновича Крылошана Пряшовского (<i>Факсиміле</i>). Кратка Біографія Александра Духновича Крылошана Пряшовского (<i>Копія</i>)	17 46

Історичне видання

Михайло Олександрович МАНЬКО.

**До другого варіанту "КРАТКОЙ БІОГРАФІЇ"
О.В. ДУХНОВИЧА.**

Редактор *М.М. Пахолюк*.

Художньо-технічний редактор *К.А. Савченко*.

Комп'ютерний набір *Л.Д. Молибога*.

Комп'ютерна верстка *Р.А. Богулов*.

Підп. до друку. 11.04.96. Формат. 60x84 / 16. Папір писальний № 1. Офсет. друк.
Умов. друк. арк. 3.02. Умов. фарб.-відб. 3.14. Облік.-вид. арк. 2.89. Тираж 200 прим.

Вид. № 17. Ціна договірина.

ВВП "Мрія-1" ЗТД. 244030, Суми, Кузинечна, 2.

МАНЬКО Михайло
Олександрович народився 18 вересня 1948 року в с.Карпилівці Сарненського району Рівненської області. Закінчив в 1987 році Сумський державний педагогічний інститут. Працював учителем історії та суспільствознавства, викладачем історії України в Сумському педінституті. Зараз навчається в аспірантурі на кафедрі історії України Київського державного лінгвістичного університету.

MANKO Mykhailo
Olexandrovych was born on the 18th of September 1948 in Karpylivka village Sarnensky district of Rivno region. He graduated from Sumy State Pedagogical Institute in 1987, worked as a teacher of History and Social Science, as a lecturer of Ukrainian History in Sumy Pedagogical Institute. Now he studies at post-graduate courses of Ukrainian History department in Kyiv State Linguistics University.

In the historical essay "To the 2nd variant of the brief biography of O.V. Dukhnovich" it is told about the search and foundation of an unknown variant of O.V. Dukhnovich, Carpathian Ukrainian public man, teacher, writer, publicist, Greek-catholic churchman (1803-1865).